

РОБЪРТ ШЕКЛИ ПРЕДРАЗСЪДЪК

Превод от английски: Рени Димитрова, Росен Димитров, 1996

chitanka.info

Екипажът на един космически кораб трябва да се състои от приятели. Те би трябвало да живеят в хармония, за да постигнат онова моментално взаимодействие, което понякога се налага. В Космоса обикновено и една грешка стига.

Аксиоматично правило е, че дори и с най-добрите кораби се случват инциденти. А средните просто не оцеляват.

Знаейки това, всеки може да разбере как се почувства капитан Свен, когато четири часа преди излитането му бе казано, че радистът Форбс не желае да служи заедно с новия си помощник.

Форбс не беше се запознал с новия помощник, но и не желаше. Достатъчно му бе да чуе за него. Той обясни, че не става въпрос за нещо лично. Отказът му бил само на расова основа.

— Сигурен ли си? — попита капитан Свен главния си инженер, който дойде на мостика да му съобщи новината.

— Напълно, господине — отвърна инженер Хао. Той беше дребен, плосколик, жълтокож мъж от Кантон. — Опитахме се да се справим сами. Но Форбс не отстъпва.

Капитан Свен седна тежко върху тапицирания стол. Беше шокиран. Мислеше, че расовата омраза е нещо от далечното минало. И бе толкова удивен от тази ѝ съвременна проява, както ако бе срещнал птица додо, моа или комар.

— Расизъм в наши дни! — възкликна Свен. — Но това наистина е абсурдно. Все едно да ми кажеш, че на съседния ъгъл горят еретици на клада или че ни заплашва война с кобалтови бомби.

— Преди не сме забелязали и намек за подобно нещо — отговори Хао. — И за нас беше пълна изненада.

— Ти си най-възрастният на кораба — каза Свен. — Не се ли опита да го убедиш да се откаже от подобно поведение?

— Разбира се. Говорих с него часове наред. Разказах му как дълги векове китайците и японците са се мразели взаимно и че щом ние сме успели да превъзмогнем тази антипатия в името на Великото сътрудничество, защо да не може да го направи и той.

— И какво?

— Нищичко. Каза, че не било същото.

Свен отхапа крайчеца на една пура и го изплю ядосано. Запали я и пуфка известно време.

— Добре, проклет да съм, ако разреши подобно нещо на моя кораб. Ще взема друг радист!

— Това няма да е толкова лесно — каза Хао. — Особено тук.

Свен се намръщи замислено. Намираха се на Диская II, малка, далечна планета в южния край на Звездния куп. Тук бяха разтоварили машинни части и бяха взели назначения от фирмата помощник, който се оказа невинен източник за всички тревоги. На Диская имаше изобилие от обучени хора, но те всички бяха специалисти по хидравлика, минно дело и други подобни дейности. Единственият радист на планетата живееше щастливо с жената и децата си, притежаваше къща в приятно предградие и никога нямаше да се съгласи да я напусне.

— Смешно, абсолютно невероятно — заговори отново Свен. — Не мога да се лиша от Форбс, но не мога да оставя и новия човек. Няма да е честно. Освен това фирмата сигурно ще ме уволни, ако го направя. И с право, с право! Един капитан трябва да може да се справя с неприятностите на борда на собствения си кораб.

Хао кимна мрачно.

— Откъде е този Форбс?

— От някаква ферма в планините на южната част на Съединените щати. Джорджия, господине. Може би сте чували за нея?

— Мисля, че да — отговори Свен, който бе минал курс по регионални характеристики в Упсала, за да се подготви по-добре за длъжността капитан. — В Джорджия се занимават с отглеждане на фъстъци и свине.

— И хора — добави Хао. — Силни, умели хора. Във всички неразработени области се трудят хора от Джорджия, въпреки че населението на щата им е малко. Но репутацията им е ненадмината.

— Всичко това го знам — измърмори Свен. — И Форбс е чудесен човек. Но този расизъм...

— Форбс не може да се смята за типичен представител. Той е отраснал в малка и изолирана общност, далеч от оживените центрове на Америка. В такива общности се раждат и процъфтяват странни обичаи. Навсякъде по света. Спомням си едно село в Хонан, където...

— Още не мога да го повярвам — прекъсна Свен репликата, която обещаваще да се превърне в дълга дисертация за китайския провинциален живот. — И просто не мога да намеря извинение за

държанието му. Всяка общност, навсякъде по света си има някакви расови чувства. Но отговорността на всеки човек го задължава да се освободи от тях, когато се включи в обществения живот на Земята. Всички останали са го направили. Защо не и Форбс? Защо ни тормози със собствените си проблеми? Не са ли го научили на основите на Великото сътрудничество?

Хао сви рамене.

— Няма ли да е по-добре да поговорите и вие с него, капитане?

— Да. Почакай, първо ще говоря с Ангка.

Главният инженер напусна мостика. Свен остана дълбоко замислен, докато не чу потропването на вратата.

— Влез.

Ангка влезе. Той беше началник на товарната бригада. Висок мъж с идеални пропорции и кожа с цвета на презряла слива. Бе чистокръвен негър от Гана и първокласен китарист.

— Предполагам, че знаеш всичко за неприятностите — каза Свен.

— Да, за нещастие, господине — отвърна Ангка.

— За нещастие ли? Та то си е пълна катастрофа! Знаеш какъв риск поемаме, ако излетим в такова състояние. А трябва да тръгваме след по-малко от три часа. Не можем да летим без радист, а ни трябва също и помощникът.

Ангка стоеше неподвижно и чакаше.

Свен изтръска пепелта от пурата си.

— Гледай сега, Ангка. Ти трябва да знаеш защо съм те повикал.

— Предполагам, господине — ухили му се Ангка.

— Ти си най-добрият приятел на Форбс. Не можеш ли да направиш нещо?

— Опитвах се, капитане. Бог ми е свидетел, че опитах. Но нали знаете какви са хората от Джорджия.

— Боя се, че не.

— Добри хора, господине, но инат като магарета. Щом веднъж са решили нещо, край. Говоря с Форбс от два дни по този въпрос. Снощи даже го напих. По напълно служебни съображения — добави бързо Ангка.

— Нищо. Продължавай.

— И му говорих така, както бих говорил на собствения си син. Напомних му колко добре се е сработил екипажа. „Гледай сега, Джими, казах му аз, ако се държиш по този начин, ще провалиш всичко. Не искаш да направиш това?“ Той плака като малко дете, господине.

— Но не промени мнението си, така ли?

— Каза, че *не можел*. Каза ми да не се опитвам да го променя. Защото в тази галактика имало само една раса, с която никога нямало да се сработи, и нямало смисъл да говорим за това. Каза още, че баща му щял да се обърне в гроба, ако той направел подобно нещо.

— Има ли изобщо някаква надежда да промени мнението си? — попита Свен.

— Продължавам да опитвам, но не мисля, че има надежда.

Той си тръгна. Капитан Свен седна и замислено обхвана брадата си с ръка. Погледна отново корабния хронометър. По-малко от три часа до излитането!

Свен вдигна слушалката на интеркома и поиска директна връзка с кулата на космодрума.

— Искам да пусна молба за отлагане на полета с няколко дни — каза той, когато се свърза с ръководителя на полетите.

— Бих искал да мога да ви услужа, капитан Свен — отговори служителят. — Но ни е нужно мястото. Тук можем да обслужваме само по един междузвезден кораб. А от Калайо пристига рудовоз след пет часа. Те може би ще са изразходили горивото си.

— Винаги го правят — каза Свен.

— Знаете ли какво бихме могли да направим? Ако имате сериозни механични повреди, можем да намерим няколко крана, да поставим кораба ви в хоризонтално положение и да го изтеглим от пистата. Обаче после ще бъде трудничко да го изправим отново.

— Благодаря, но не трябва. Ще излетя по график. — Свен затвори. Не можеше да позволи корабът му да бъде дърпан насамнатам. После фирмата със сигурност щеше да му одере кожата.

Но все пак *можеше* да направи нещо. Неприятно, но необходимо. Той се изправи, загаси пурата и слезе от мостика.

Отиде в лечебницата на кораба. Лекарят бе седнал на стола с крака върху бюрото. Беше облечен в бяла престилка и четеше доста остаряло немско медицинско списание.

— Добре дошъл, кап. Искаш ли глътка чист медицински спирт?

— Май да — каза Свен.

Младият доктор отсипа две яки дози от бутилка с надпис *култура от блатна треска*.

— Защо е този етикет? — попита Свен.

— За да разколебавам желаещите да опитат.

Името на лекаря беше Ицхак Вилкин. Той бе израелец, завършил новия медицински университет в Бершеба.

— Знаеш ли за проблема на Форбс? — попита Свен.

— Всички знаем.

— Исках да те попитам забелязвал ли си някакви белези на расова омраза у Форбс? Като лекар.

— Никакви — отговори веднага Вилкин.

— Сигурен ли си?

— Ние, израелците, усещаме веднага подобни неща. Уверявам те, че за мен това бе пълна изненада. И естествено оттогава насам съм разговарял няколко пъти надълго с Форбс.

— Заключение?

— Той е честен, умел, праволинеен и малко простичък. Страда от известна доза архаични разбирания под формата на остарели традиции, Хората от планинските области на Джорджия, както знаеш, имат доста такива предразсъдъци. Затова са изследвани и изучавани дълго време от антрополози от Самоа и Фиджи. Не си ли чел „Съзряване в Джорджия“? Или „Народните обичаи в планинска Джорджия“?

— Нямам време за такива работи — каза Свен. — Доста съм зает с управлението на този кораб и не ми остава време да чета книги за психологията на всеки член от екипажа.

— Предполагам, че е така, кап — съгласи се лекарят. — Но тези книги ги има в библиотеката на кораба и можеш да ги прегледаш, ако искаш. Не виждам как иначе бих могъл да ти помогна. Превъзпитанието изисква време. Освен това аз съм лекар, а не психолог. Простият факт е, че има една-единствена раса, с която Форбс не желае да работи. Само една раса, която възбужда древната му омраза. Новият ни човек, по някакво нещастно стечение на обстоятелствата, се оказа точно от тази раса.

— Ще оставя Форбс тук — ядоса се Свен. — Офицерът по комуникациите може да се научи да се справя и с радиото. Форбс да вземе следващия кораб и да си се връща в Джорджия.

— Не бих ти препоръчал такава постъпка.

— Че защо?

— Целият екипаж обича Форбс. Хората мислят, че постъпката му е дяволски неразумна, но няма да бъдат доволни, ако трябва да тръгнем без него.

— Значи *повече* неприятности без него — каза замислено Свен. — Опасно, много опасно. Но, по дяволите, не мога да оставя и новия. И няма да го оставя. Не е честно! Кой ръководи този кораб? Аз или Форбс?

— Много интересен въпрос — отбеляза Вилкин и се наведе бързо, защото разяреният капитан го замери с чашата си.

Капитан Свен отиде в корабната библиотека, където прегледа „Съзряване в Джорджия“ и „Народните обичаи в планинска Джорджия“. Като че ли не му помогнаха много. Замисли се за момент и погледна часовника си. Два часа до излитането! Той хукна към навигационната кабина.

Там беше Кс'рат. Венерианецът се бе настанил върху стола и проверяваше спомагателните навигационни инструменти. Той бе сграбчил секстанта с трите си ръце и лъскаше огледалата с крака си — най-ловкия му крайник. Когато Свен влезе, венерианецът стана оранжево-кафяв, за да покаже уважение към началството, а после се върна към нормалния си зелен цвят.

— Как върви? — попита Свен.

— Чудесно — отговори Кс'рат. — С изключение на проблема с Форбс, разбира се.

Той използваше ръчен говорител, тъй като венерианците нямат гласни струни. Първоначално тези говорители издаваха груб металически глас, но венерианците ги бяха усъвършенствали и типичният им „глас“ сега беше нежен, кадифен шепот.

— Точно заради Форбс дойдох да си поговорим — каза Свен. — Ти не си от Земята. Всъщност даже не си човек. Мислех си, че би могъл да хвърлиш нова светлина върху този проблем. Нещо, което аз вероятно съм пропуснал.

Кс'рат се замисли, после стана сив, което беше цветът на „колебанието“.

— Боя се, че не мога да помогна много, капитан Свен. Ние на Венера никога не сме имали расови проблеми. Въпреки че би могло да се приеме като паралел ситуацията *скларда*...

— Всъщност не — каза Свен. — Това е по-скоро на религиозна основа.

— Тогава не мога да се сетя за друго. Опитайте ли се да го убедите?

— Всички останали са се опитвали.

— Може вие да имате по-голям късмет, капитане. Като символ на властта може да заместите символа на бащата за него. От тази позиция бихте могли да го накарате да разбере истинските основания за емоционалната си реакция.

— Няма основания за расова омраза.

— Може би в рамките на абстрактната логика. Но в чисто човешко отношение вие може и да намерите отговор и решение. Опитайте се да откриете от какво се бои Форбс. Може би ако успеете да го накарате да обмисли отново мотивите си, той ще преодолее това състояние.

— Няма да забравя думите ти — каза Свен със сарказъм, който венерианецът не разбра.

Интеркомът звънна със сигнал за капитана. Беше първият му помощник.

— Капитане! Кулата пита дали ще отлетим по график.

— Да — отговори Свен. — Подгответе кораба.

Кс'рат стана яркочервен. Това беше венерианският еквивалент за леко учудване.

— Проклет да съм, ако не го направя — каза Свен. — Благодаря ти за съвета. Отивам веднага да говоря с Форбс.

— Между другото — задържа го Кс'рат, — от коя раса е човекът?

— Кой човек?

— Новият, с когото Форбс не иска да работи.

— Че откъде, по дяволите, да знам? — извика внезапно разярен Свен. — Да не мислиш, че седя на мостика и изучавам расовата принадлежност на екипажа си?

— Може и да има значение.

— Откъде накъде? Може Форбс да не иска да работи с него, защото е монголец или пакистанец, от Ню Йорк или от Марс. Какво ме интересува коя раса е избрал болният му и тъп малък мозък?

— Късмет, капитан Свен — каза Кс'рат, а Свен бързо излезе.

Когато се качи на мостика, Джеймс Форбс отдаде чест, макар че на кораба на Свен това не беше задължително. Радистът застана „мирно“. Той беше висок, строен младеж с руса коса, светла кожа и луничав. Изглеждаше отстъпчив, мек и разбран. С изключение на очите му, които бяха тъмносини и с много твърд поглед.

Свен не знаеше как да започне. Но Форбс заговори пръв.

— Сър — каза той, — искам да знаете, че аз се срамувам от себе си. Вие бяхте добър капитан, сър, най-добрият и това беше един щастлив кораб. Чувствам се като престъпник заради това, което правя.

— Тогава значи ще приемеш? — попита Свен с лек проблясък на надежда.

— Бих искал да мога. За вас бих дал да ми отрежат дясната ръка, капитане. Бих дал всичко, което имам.

— Аз не искам дясната ти ръка. Искам само да работиш с новия.

— Това е единственото, което не мога да направя — каза тъжно Форбс.

— Защо, по дяволите, да не можеш? — изръмжа Свен, забравяйки решението си да се облекне на психологията.

— Вие не бихте могли да разберете душата на планинеца от Джорджия — каза Форбс — Моят татко, Бог да го благослови, ме възпита така. Този беден старец би се обърнал в гроба си, ако престъпя последното му желание.

Свен преглътна една ругатня.

— Знаеш в какво положение ме поставяш, Форбс — каза той. — Имаш ли някакво предложение?

— Може да се направи само едно, господине. Ангка и аз ще напуснем кораба. По-добре да не ви достигат хора, отколкото да пътувате с такива, които не се сработват.

— Ангка ще напусне с теб ли? Чакай малко! Той пък към кого изпитва предразсъдъци?

— Към никого, господине. Но ние с него сме колеги вече близо пет години. Откакто се срещнахме на борда на *Стела*. Където иде единият, там и другият.

Върху контролното табло блесна червена лампичка, показваща готовността на кораба за излитане. Свен не ѝ обърна внимание.

— Не мога да позволя и на двама ви да напуснете кораба — каза Свен. — Форбс, защо не искаш да работиш с новия?

— Поради расови причини, господине — напрегнато отвърна Форбс.

— Слушай ме сега внимателно. Ти служиш под мое ръководство, а аз съм швед. Това пречи ли ти?

— Никак, сър.

— Докторът е израелец. Навигаторът е от Венера. Инженерът е китаец. Имаме руснаци, нюйоркчани, африканци, всякакви хора в екипажа. Хора от всички раси, вяра и цвят. Ти си работил с тях.

— Разбира се. Още от ранно детство планинците от Джорджия очакват с нетърпение да работят с хора от най-различни раси. Това е наш дълг и наследствен завет. Моят татко ме е учил на това. Но няма да работя с Блейк.

— Кой е Блейк?

— Новият човек, господине.

— Откъде е той? — попита изморено Свен.

— От планинска Джорджия.

За миг Свен помисли, че не е чул добре. Той се втренчи във Форбс, който отвърна неспокойно на погледа му.

— От планинската част на Джорджия ли?

— Да, господине. Мисля, че е роден някъде недалеч от мястото, където съм се родил аз.

— А този човек, Блейк... Той бял ли е?

— Разбира се, господине. Предците му са бели англо-шотландци. Също като моите.

Свен имаше чувството, че открива нов свят. Свят, какъвто никога не е виждал. Той бе учуден да установи, че на Земята съществува най-невероятният обичай, какъвто няма никъде другаде из галактиката.

— Разкажи ми за вашите традиции — каза той на Форбс.

— Аз мислех, че всички знаят за нас, планинците от Джорджия, господине. Там, откъдето произхождам аз, ние напускаме дома си на шестнайсетгодишна възраст и повече не се връщаме. Нашата традиция

ни задължава да работим в сътрудничество с всяка раса... с изключение на собствената си.

— Ооо?

— Този, новият, Блейк, е бял планинец от Джорджия. Той би трябвало да погледне списъка на екипажа и да не се наема на работа на този кораб. Всъщност грешката е изцяло негова и ако той има намерение да наруши традицията, аз не мога да му съдействам.

— Но *защо* не сътрудничите със собствените си сънародници? — попита Свен.

— Никой не знае, господине. Това се предава от баща на син стотици години вече. Още от времето след термоядрената война.

Свен го изглежда внимателно. В главата му започна да се прояснява.

— Форбс, ти някога имал ли си някакви... чувства към негрите?

— Да, господине.

— Опиши ми ги.

— Ами според нас, планинците от Джорджия, господине, негрите са естествени приятели на белите. Искам да кажа, че белите се разбират добре с китайци, марсианци и други раси, но между тях и негрите има по-специален вид разбирателство...

— Продължавай — настоя Свен.

— Трудно е да се обясни, господине. Просто... Ами вижте. Качествата на тези две раси си пасват като добре смазана машина. Между белите и черните разбирането е пълно.

— А знаеш ли, че някога, преди много, много години, твоите предци са смятали негрите за низши човешки същества? — тихо каза Свен. — Че са създавали закони, които не са им позволявали да се смесват с белите хора? И че са го правили дълго след като останалият свят е превъзмогнал подобни предразсъдъци? Всъщност това е траяло чак до термоядрената война.

— Това е лъжа, господине! — извика Форбс. — Съжалявам, не исках да ви нарека лъжец, господине, но това просто не е вярно. Ние, жителите на Джорджия, винаги...

— Аз мога да ти го докажа, като ти посоча какво пише в учебниците по история и в антропологичните изследвания. Имам няколко от тях в библиотеката на кораба и ако искаш, можеш да ги прочетеш.

— Това са книги, писани от янки!

— Ще ти покажа и такива, писани от южняци. Вярно е, Форбс, и няма защо да се срамуваш от това. Възпитанието е дълъг и сложен процес. Освен това ти имаш пълно основание да се гордееш с предците си.

— Ако това е вярно — много колебливо попита Форбс, — тогава какво всъщност се е случило?

— Пише го в книгите. Ти нали знаеш, че по време на войната Джорджия е била ударена от водородна бомба, предназначена за Норфък?

— Да, господине.

— Може би не знаеш, че бомбата е паднала в центъра на така наречения Черен пояс. Много бели са били убити. Но почти цялото негърско население в тази част от Джорджия е било изтрито от лицето на земята.

— Това не го знаех.

— Е, можеш да бъдеш сигурен, че преди термоядрената война е имало расови бунтове, линч и доста омраза между белите и черните. И изведнъж негрите изчезнали — мъртви. Това създадо огромно чувство на вина у белите и особено у онези, които живеели в по-изолирани общности. Някои от най-чувствителните от тях се смятали виновни в духовно отношение за всичко, което е станало. И това ги засегнало много дълбоко, защото те били религиозни хора.

— Но какво значение е имало, щом са мразели негрите?

— Там е работата, че не са ги мразели! Те се бояли от расово смесване, от икономическа конкуренция, от смяна в йерархията. Но те всъщност не са *мразели* самите негри. Тъкмо напротив. Винаги са твърдели, при това то е било до голяма степен вярно, че обичат негрите много повече, отколкото „либералните“ северняци. И точно затова се появил конфликтът в душите им и омразата към себеподобните, които са позволили развитието на тези отношения.

Форбс кимна, сериозно замислен.

— В изолирано общество като вашето това предизвикало обичая да се работи далеч от дома, в сътрудничество с всяка друга раса с изключение на собствената. Всъщност в дъното на тази традиция е чувството за вина.

По луничавите бузи на Форбс се стичаше пот.

— Не мога да повярвам — каза той.

— Форбс, лъгал ли съм те някога?

— Не, господине.

— Тогава ще ми повярваш ли, ако ти се закълна, че казаното от мен е истина?

— Аз... Аз ще се опитам, капитан Свен.

— Сега вече знаеш причината за вашия предразсъдък. Ще работиш ли с Блейк?

— Не знам дали ще мога.

— А поне ще опиташ ли?

Форбс прехапа устни и се завъртя с неудобство.

— Капитане, аз ще се опитам. Не съм сигурен дали ще мога, но ще опитам. Но да знаете, че го правя заради вас и останалите, а не заради онова, което ми разказахте.

— Ти просто опитай — каза Свен. — Само за това те моля.

Форбс кимна и бързо напусна мостика. Свен веднага даде сигнал на кулата, че са готови за отлитане.

Долу, в каюткомпанията на екипажа, Форбс бе представен на новия член, Блейк. Помощникът беше висок, чернокос и явно притеснен от запознанството.

— Здравсти — каза Блейк.

— Здравсти — отговори Форбс. И двамата се опитаха да си подадат ръка, но всъщност не се стигна до ръкостискане.

— Аз съм от Помпей — каза Форбс.

— Аз съм от Алмира.

— Всъщност сме съседи — нещастно отбеляза Форбс.

— Да, боя се, че е така — каза Блейк.

Те се гледаха мълчаливо. След доста време Форбс изпъшка:

— Не мога, просто не мога. — Той започна да се отдалечава. Изведнъж спря, обърна се и изръмжа: — Напълно бял ли си?

— Не съвсем — отговори Блейк. — По майчина линия съм една осма чероки.

— Чероки, а?

— Точно така.

— Добре бе, човече, защо не го каза това още от самото начало? Някога познавах един чероки от Алтахачи. Казваше се Том Малката седяща мечка. Да не би да си му нещо роднина?

— Не вярвам — каза Блейк. — Аз самият не познавам нито един чероки.

— Е, това няма значение. Ама и те трябваше веднага да ми кажат, че си чероки! Хайде, ела с мен. Ще ти покажа каютата.

Когато няколко часа след излитането този инцидент бе докладван на капитан Свен, той остана напълно озадачен. Как, питаше се той, би могло една осма кръв на чероки да направи човек чероки. Останалите седем осми не са ли по-важни?

И накрая реши, че изобщо не може да разбере американските южняци.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.